

Hallituksen iltakoulu

AIKUISKOULUTUKSEN KOKONAISUUDISTUKSEN TOIMEENPANON AIKATAULU

Vuosi 2008

Ehdotukset aikuiskoulutusetuuskien kehittämisestä sosiaaliturvan uudistamiskomitealle syyskuun 2008 loppuun mennessä.

Ehdotukset, joilla valtion rahoitus saadaan tehokkaammin kannustamaan koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja aikuiskoulutuksen tuloksellisuuden, vaikuttavuuden, tuottavuuden ja laadun jatkuvaan parantamiseen sekä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen syksyn 2008 kuluessa.

Ehdotukset, joilla aikuiskoulutuksen eri muotojen keskinäisiä suhteita, tehtäviä, tavoitteita, toimintamuotoja, kohderyhmiä sekä kohdentamisen ja rahoituksen periaatteita selkiytetään. Oppisopimuskoulutuksen laajentamista myös työvoima- ja elinkeinopoliittisen koulutuksen järjestämismuodoksi selvitetään osana hallinnonalojen tehtäviä sekä aikuiskoulutuksen rahoitusta ja ohjausta koskevaa kokonaisuutta.

Mahdolliset ehdotukset korkeasti koulutettujen aikuiskoulutukseen sekä sen rahoituspohjaan liittyen uuteen yliopistolakiin kesäkuun 2008 loppuun mennessä. Osana valtionosuusjärjestelmän (VOS 2010) uudistuksen valmistelua selvitetään ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusvoimavarat.

Valmistellaan sisäasianministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, opetusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä suunnitelma kiireellisimmistä työperusteista maahanmuuttoa sekä maahanmuuttajien koulutukseen sijoittumista ja työllistymistä koskevista toimenpiteistä syksyn 2008 aikana.

Ehdotukset aluehallintoviranomaisen aikuiskoulutukseen liittyvistä tehtävistä ja työnjaosta aluehallinnon uudistamishankkeen jatkovalmistelun aikatauluun sovitetusti.

Vuosi 2009

Ehdotukset oppisopimustyyppisen koulutuksen käytöstä korkeakoulujen täydennyskoulutuksessa tammikuun 2009 loppuun mennessä.

Ehdotukset kevään 2009 aikana siitä, miten pk-yritysten henkilöstön, aliedustettujen ryhmien, puutteellisen tai vanhentuneen koulutus pohjan omaavien, maatalousyrittäjien sekä vaihtuvissa tai lyhytkestoisissa työsuhteissa toimivien koulutusmahdollisuuksia voidaan parantaa.

Selvitetään erilaiset verotukselliset kannusteet, joilla toisaalta työnantajaa kannustetaan henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja jotka toisaalta kannustavat työntekijöitä osaamisensa omaehtoiseen kehittämiseen. Lisäksi selvitetään työehtosopimukseen liittyvät kannusteet sekä erilaisten koulutusseteli-, koulustili- ja vakuutusmallien sekä työelämän koulutusrahastojen käyttömahdollisuudet

AIKUISKOULUTUKSEN KOKONAISUUDISTUKSEN LÄHTÖKOHTIA JA TOIMEENPANON LINJAUKSIA

Hallitusohjelman mukaan toimeenpannaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus (AKKU), jossa selkiytetään hajanainen **hallinto, rahoitus, tarjonta ja etuudet**. Uudistus kattaa toimeksiannon mukaan ammatillisen aikuiskoulutuksen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen, työvoimapolitiittisen koulutuksen ja henkilöstökoulutuksen. Uudistuksen valmistelua varten on asetettu johtoryhmä, jossa ovat mukana vastuuministeriöt ja työelämän valtakunnalliset keskusjärjestöt. Johtoryhmän tukena toimii aikuiskoulutuksen keskeisiä toimijoita edustava yhteistyöryhmä. Uudistuksen toimeenpanon on määrä alkaa 1.1.2009. Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmisteleva johtoryhmä (AKKU-johtoryhmä) jättää ensimmäisen raporttinsa touko-kesäkuussa 2008.

Aikuiskoulutuksen kehittämisen lähtökohtia

Suomessa on hyvän kansainvälisen ja kotimaisen talouskehityksen myötä siirrytty työvoiman määrällisestä ja laadullisestakin ylitarjonnasta työvoiman saatavuusongelmiin. Työvoiman saatavuusongelmat ilmenevät joillakin aloilla tarjolla olevan työvoiman määrän vähäisyytenä, mutta yhä enemmän ammattitaitoisen osaavan työvoiman saatavuuden ongelmina. Tämä on seurausta työelämän osaamisvaatimusten kasvamisesta ja muuttumisesta. Samaan aikaan Suomessa on edelleen verrattain korkea työttömyys, mikä heijastaa työllisyyden ja työmarkkinoiden rakenteellisten ongelmien kärjistymistä. Alueelliset erot työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa sekä työllisyydessä ovat suuria. Ikärakenteen muutos lisää aikuiskoulutukseen kohdistuvia haasteita.

Työelämän muutoshaasteisiin vastaaminen asettaa suuria haasteita koko koulutusjärjestelmälle sekä erityisesti ammatillisesti suuntautuneelle aikuiskoulutukselle ja sen kehittämiselle. AKKU-johtoryhmä katsoo, että aikuiskoulutuksen kehittämisessä on tärkeää ottaa huomioon seuraavat periaatteet/lähtökohdat:

Aikuiskoulutus on keskeinen osa koulutusjärjestelmän eri sektoreiden ja elinikäisen oppimisen kokonaisuutta. Aikuiskoulutus on tärkeä osa koulutus-, työvoima- ja elinkeinopolitiikkaa samoin kuin innovaatiopolitiikkaa ja maahanmuuttopolitiikkaa. Siksi tarvitaan vahvat ja selkeät puitteet työelämän muuttuviin osaamis- ja työvoimatarpeisiin nopeasti ja tehokkaasti vastaavan aikuiskoulutuksen järjestämiselle.

Aikuiskoulutuksen tarjonta vastaa elinkeino- ja muun työelämän eri toimialojen osaamis- ja työvoimatarpeisiin sekä yksilöiden tarpeisiin niin valtakunnallisesti/toimialakohtaisesti kuin alueellisesti. Tarjonnan lähtökohtana ovat työelämän ja yksilöiden tarpeet ja osaamis pohja. Näiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä koulutus- ja kehittämisspalveluita tuottavilta koulutuksen järjestäjiltä, korkeakouluilta, työelämältä, opiskelijoilta sekä hallinnolta. Osaamispalvelut vastaavat tarpeisiin nopeasti ja joustavasti ja ne tukevat elinikäistä oppimista.

Tiivis yhteistyö aluehallinnon viranomaisten, ammatillisen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen, oppilaitosten sekä työelämäosapuolten kesken luo vahvan perustan

aikuiskoulutuksen uudistamiselle sekä kysyntälähtöisten ja alueellisiin tarpeisiin vastaavien palvelujen koordinoitulle järjestämiselle.

Aikuiskoulutuksen rahoitus luo vahvan perustan korkeatasoisten, työelämän ja yksilöiden tarpeisiin vastaavien koulutus- ja kehittämispalvelujen tuottamiselle pitkäjänteisesti. Rahoitus kannustaa kysyntälähtöisyyteen, reagoitiherkkyteen sekä toiminnan tuloksellisuuden ja laadun jatkuvaan parantamiseen. Aikuiskoulutuksen rahoitus pohja on riittävän laaja, jotta kasvavaan aikuiskoulutuskysyntään voidaan vastata. Tämä edellyttää julkisen sektorin, työnantajien sekä opiskelijoiden panostuksia koulutukseen.

Kysyntälähtöisen ja korkealaatuisen koulutustarjonnan perustan muodostavat vahvat ja asiantuntevat aikuiskoulutusorganisaatiot: koulutuksen järjestäjät, ammattikorkeakoulut, yliopistot sekä muut aikuiskoulutuspalveluita tuottavat toimijat.

AKKU-johtoryhmä katsoo, että näiden periaatteiden toteutuminen edellyttää aikuiskoulutuksen uudistamista ja edelleen kehittämistä seuraavien ehdotusten mukaisesti:

Hallinto, ohjaus ja rakenteet

1. OPM ja TEM kantavat jatkossakin yhdessä vastuuta työvoiman osaamisesta ja osaavan työvoiman riittävydestä. Ministeriöiden strategista roolia, ohjausta ja tehtäviä tulee selkeyttää ja yhteistyötä vahvistaa siten, että ne muodostavat työelämän osaamis- ja työvoimatarpeisiin vastaamisen kannalta toimivan ja tehokkaan kokonaisuuden.

2. AKKU-johtoryhmä tukee aluehallinnon uudistamishankkeen (ALKU) väliraportissaan tekemää ehdotusta aluehallinnon kokoamiseksi elinkeino-, liikenne- ja luonnonvarakeskuksen työvoima, elinkeino, osaaminen ja kulttuuri -yksikköön. Tämä luo edellytykset vahvistaa aikuiskoulutukseen liittyvää alueellista yhteistyötä ministeriöiden, aluehallintoviranomaisten ja alueellisten sidosryhmien välillä. AKKU-johtoryhmä tekee ehdotukset aluehallintoviranomaisen aikuiskoulutukseen liittyvistä tehtävistä ja työnjaosta ALKU-hankkeen jatkovalmistelun aikatauluun sovitusti.

3. Työ- ja elinkeinohallinnon sekä opetushallinnon toimijoiden kesken kehitetään kattavia ja koordinoituja elinikäistä oppimista tukevia ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä yksilöiden että yritysten käyttöön. Ohjaus- ja neuvontapalvelujen saatavuutta parannetaan niin sähköisinä palveluina kuin työvoimatoimistojen ja oppilaitosten palveluina. Selvitetään myös tarve kehittää eri tyyppisen koulutuksen ja työuran aikana hankitun osaamisen kattava tietojärjestelmä (elinikäisen oppimisen portaali/opintokirja), jolla tuetaan eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamista sekä aikuiskoulutuksen osuvuutta.

4. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, omaehtoinen koulutus ja henkilöstökoulutus muodostavat nykyisen aikuiskoulutuksen kokonaisuuden. AKKU-johtoryhmä tekee ehdotukset, joilla aikuiskoulutuksen eri muotojen keskinäisiä suhteita, tehtäviä, tavoitteita, toimintamuotoja, kohderyhmiä sekä kohdentamisen ja rahoituksen periaatteita selkiytetään.

5. Osana ammattipolitiikan mukaista ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamista ja korkeakoululaitoksen rakenteellista kehittämistä vahvistetaan ammatillisen ja korkeakoulutasoisen aikuiskoulutuksen järjestäjien työelämän kehittämis- ja palvelutoimintaa ja t&k-toimintaa alueen elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kehittämis- ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Aikuiskoulutuksen järjestäjien monipuolinen rakenne sekä erilaiset ylläpitäjämallit ja koulutuksen hyvä saavutettavuus varmistetaan.

6. Aikuiskoulutuksen laadunvarmistusta vahvistetaan kaikilla koulutusasteilla ottamalla aikuiskoulutuksen erityispiirteet vahvemmin huomioon korkeakoulujen, koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten laadunvarmistuksessa, kehittämällä tutkintojärjestelmiä sekä ottamalla toiminnan tuloksellisuus ja laatu vahvemmin huomioon rahoituksessa. Erityistä huomiota kiinnitetään työpaikalla tapahtuvan opiskelun laatuun yhdessä työelämän kanssa sekä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintamenettelyn laadunvarmistukseen.

Rahoitus, resurssit ja tarjonta

7. Aikuiskoulutuksen rahoitus muodostuu jatkossakin ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen valtionosuus- tai muusta valtionrahoituksesta, kuntien rahoituksesta, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen rahoituksesta, asiakkailta perittävistä maksuista sekä työnantajien panostuksista ja tuista.

8. AKKU-johtoryhmä tekee syksyn 2008 kuluessa ehdotukset, joilla valtion rahoitus saadaan tehokkaammin kannustamaan koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja aikuiskoulutuksen tuloksellisuuden, vaikuttavuuden, tuottavuuden ja laadun jatkuvaan parantamiseen sekä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen.

9 Aikuiskoulutuksessa kohdennettujen ja räätälöityjen koulutuspalvelujen tarve kasvaa jatkuvasti. AKKU-johtoryhmä tekee kevään 2009 aikana ehdotuksia siitä, miten pk-yritysten henkilöstön, aliedustettujen ryhmien, puutteellisen tai vanhentuneen koulutus pohjan omaavien, maatalousyrittäjien sekä vaihtuvissa tai lyhytkestoisissa työsuhteissa toimivien koulutusmahdollisuuksia voidaan parantaa.

10. Ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen tutkintojärjestelmiä sekä muuta lisä- ja täydennyskoulutuksen tarjontaa kehitetään niin, että ne vastaavat joustavasti ja tehokkaasti työelämän ja aikuisväestön tarpeisiin sekä tukevat elinikäistä oppimista samoin kuin työpaikalla tapahtuvaa oppimista sekä työn ja koulutuksen joustavaa vuorottelua. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen eri muodot kytketään erikseen valmisteltavaan tutkintojen viitekehukseen. Aikaisemmin ja muualla hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen käytäntöjä tulee kehittää edelleen ja ottaa se huomioon kansallisen viitekehksen laatimisessa.

11. Ammatillisen aikuiskoulutuksen näyttötutkintojärjestelmää kehitetään Koulutuksen arviointineuvoston toteuttaman arvioinnin suositusten sekä asemointityöryhmän linjausten pohjalta siten, että tutkintojen suorittamisastetta nostetaan ja tutkintojen tuottamaa jatko-opintokelpoisuutta selkeytetään. Tutkintotoimikuntien työtä kehitetään ja niiden toimintaedellytyksiä vahvistetaan, siten että se vastaa laajentuvan näyttötutkintojärjestelmän edellytyksiä. Näyttötutkintojärjestelmän rahoitusta uudistetaan siten, että se kannustaa kysyntälähtöiseen toimintatapaan ja edistää tutkintojen ja tutkinnon osien suorittamista.

12. AKKU-johtoryhmä esittää, että julkisen sektorin ja työnantajan yhteiseen rahoitukseen ja resursointiin perustuvien koulutusmuotojen käyttöä laajennetaan ja monipuolistetaan. Tällaisia ovat esimerkiksi työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintakoulutus, oppisopimuskoulutus ja muut työelämäläheiset koulutusmuodot. Oppisopimuskoulutuksen laajentamista myös työvoima- ja elinkeinopolitiittisen koulutuksen järjestämis muodoksi selvitetään osana hallinnonalojen tehtäviä sekä aikuiskoulutuksen rahoitusta ja ohjausta koskevaa kokonaisuutta.

13. Oppisopimuskoulutusta kysyntälähtöisenä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestämismuotona kehitetään siten, että koulutuksen joustavuus, vaikuttavuus ja työelämälähtöisyys lisääntyvät, laatu paranee ja koulutusta voidaan kohdentaa paremmin työvoimakapeikkoihin.

14. Yrityksissä ja julkisella sektorilla toimiville korkeakoulutetuille kehitetään vaihtoehdoksi oppisopimustyyppistä koulutusta. AKKU-johtoryhmä esittää, että OPM asettaa työryhmän valmistelemaan esityksen oppisopimustyyppisen koulutuksen käytöstä korkeakoulujen täydennyskoulutuksessa. Työryhmän tulee tehdä esityksensä tammikuun 2009 loppuun mennessä.

15. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut huolehtivat korkeakoulutettujen kattavista täydennyskoulutusmahdollisuuksista. Korkeakoulututkinnon suorittaneen henkilöstön lisä- ja täydennyskoulutuskysyntään vastataan pääosin ammatillisina erikoistumisopintoina ja täydennyskoulutusohjelminä järjestettävällä koulutuksella. Myös näyttötutkintojärjestelmää voidaan hyödyntää lisä- ja täydennyskoulutuksessa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintokoulutusta kehitetään niin, että se tarjoaa riittävästi myös työikäisen aikuisväestön tarpeisiin vastaavia ja työn ohella tapahtuvaan opiskeluun soveltuvia koulutusmahdollisuuksia. Avoimen ammattikorkeakoulun ja yliopiston tarjontaa monipuolistetaan niin, että se vastaa nykyistä paremmin työelämän ja työikäisen aikuisväestön korkeakoulutasoisen aikuiskoulutuksen kysyntään.

16. AKKU-johtoryhmä tekee korkeasti koulutettujen aikuiskoulutukseen sekä sen rahoitus pohjaan liittyvät mahdolliset ehdotukset uuteen yliopistolakiin kesäkuun 2008 loppuun mennessä. Osana VOS 2010 -uudistuksen valmistelua selvitetään ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusvoimavarat.

17. Maahanmuuttajien työllistymistä edistävää aikuiskoulutusta tehostetaan ja sen toimintakäytäntöjä yhtenäistetään. AKKU-johtoryhmä ehdottaa, että valmistellaan sisäasianministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön yhteistyönä suunnitelma kiireellisimmistä työperusteista maahanmuuttoa sekä maahanmuuttajien koulutukseen sijoittumista ja työllistymistä koskevista toimenpiteistä. Toimenpiteet kattavat ainakin työvoimatarpeeseen vastaavan maahanmuuton tukemista, aikaisemmin ja muualla hankitun osaamisen tunnustamisen tehostaminen, maahanmuuttajille soveltuvien koulutusmallien, oppisopimuskoulutuksen lisäämistä, tehostettua kielenopetusta sekä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien relevanttia työhönsijoittumista parantavia ratkaisuja sekä työnantajille, erityisesti pk-sektorille suunnattavia työperäistä maahanmuuttoa tukevia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluja.

Tukijärjestelmät ja etuudet

18. Aikuiskoulutuksen tukijärjestelmiä selkiytetään ja yksinkertaistetaan niin, että etuudet

- kannustavat yksilöä kouluttautumaan aktiivisesti työmarkkina-asemasta riippumatta työuran eri vaiheissa ja elämäntilanteissa,
- muodostavat helposti ymmärrettävän kokonaisuuden,
- kattavat nykyistä tasavertaisemmin eri kohderyhmät sekä
- joustavat erilaisten työ- ja elämäntilanteiden mukaan.
-

AKKU-johtoryhmä tekee esityksen aikuiskoulutusetuuksien kehittämisestä Sosiaaliturvan uudistamiskomitealle syyskuun 2008 loppuun mennessä.

19. AKKU-johtoryhmä selvittää lisäksi erilaiset verotukselliset kannusteet, joilla toisaalta työnantajaa kannustetaan henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja jotka toisaalta kannustavat työntekijöitä osaamisensa omaehtoiseen kehittämiseen. Lisäksi selvitetään työehtosopimukseen liittyvät kannusteet sekä erilaisten koulutusseteli-, koulutustili- ja vakuutusmallien sekä työelämän koulutusrahastojen käyttömahdollisuudet.